

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/14/11/95

GROŹNIE W GROZNYM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

11 grudnia '94 rosyjskie czołgi wkroczyły do Czeczenii. Tym samym rozpoczęła się trwająca do dnia dzisiejszego rosyjska interwencja, która pochłonęła już wiele ofiar. W początkowej fazie konfliktu Kreml tłumaczył, że był to ostateczny środek, mający położyć kres walkom zbrojnym między opozycją a siłami prezydenta Dżochara Dudajewa. Celem tej operacji jest bez wątpienia zmuszenie Czeczenii do pozostania w Federacji Rosyjskiej. Przypomnijmy, że w październiku '91 Dudajew wygrał wybory prezydenckie i ogłosił niepodległość Czeczeno-Inguszetii (w czerwcu '92 Inguszetia oddzieliła się od Czeczenii i powróciła do Federacji Rosyjskiej). Moskwa nigdy nie uznała niepodległości Czeczenii. Nie była w tym zresztą odosobniona, dotychczas bowiem nie uczyniło tego żadne państwo.

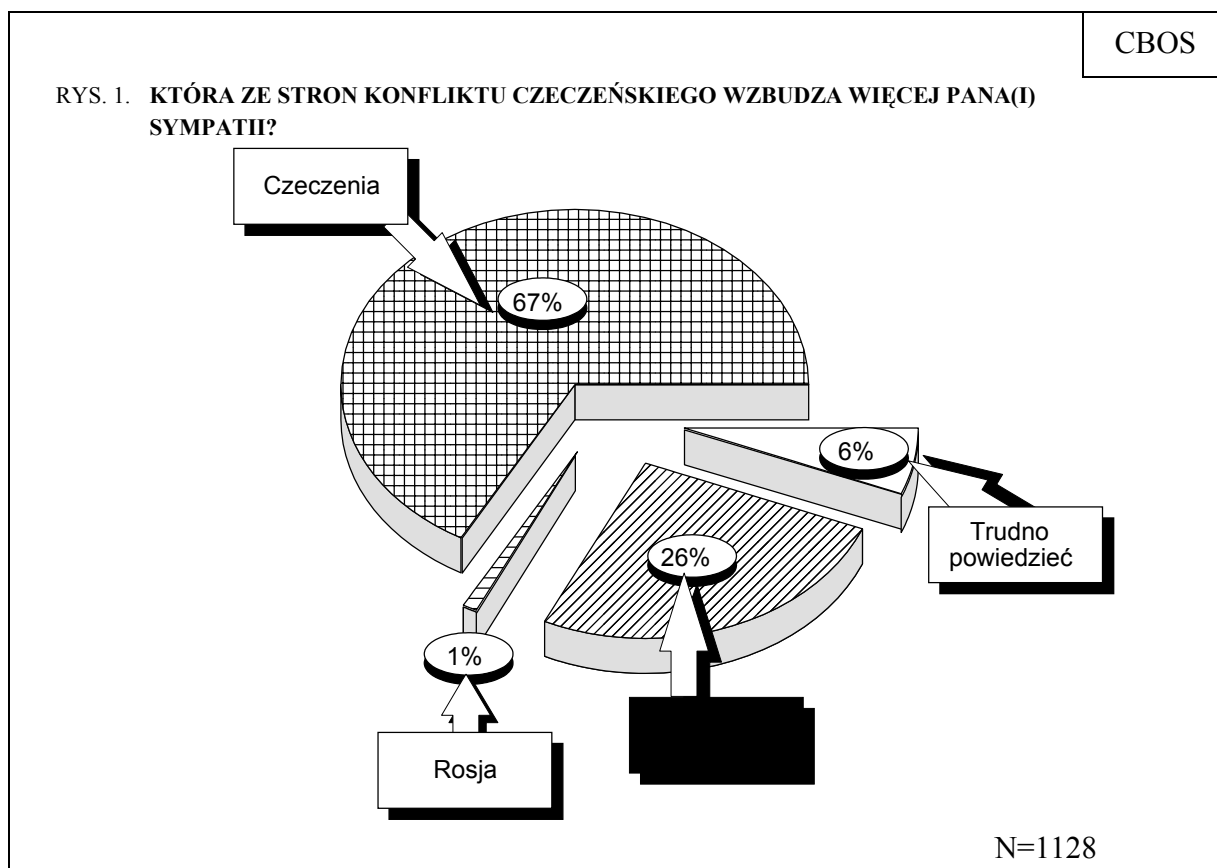
Po początkowym okresie dystansowania się od wydarzeń na północnym Kaukazie zaczyna narastać sprzeciw wobec zniszczeń i niepotrzebnej śmierci. Rząd RP w oficjalnym stanowisku przekazanym władzom rosyjskim wyraził głębokie zaniepokojenie sytuacją w Czeczenii. Oświadczenie w tej sprawie wydał polski MSZ oraz prezydent. Informacje z Groznego od początku konfliktu są w czołówce doniesień ze świata i nie schodzą z pierwszych stron gazet.

Zdecydowana większość naszego społeczeństwa (92%) słyszała o tym konflikcie¹. Ponad dwie trzecie tej grupy zadeklarowało sympatię do strony czeczeńskiej (rys. 1). Byli

---

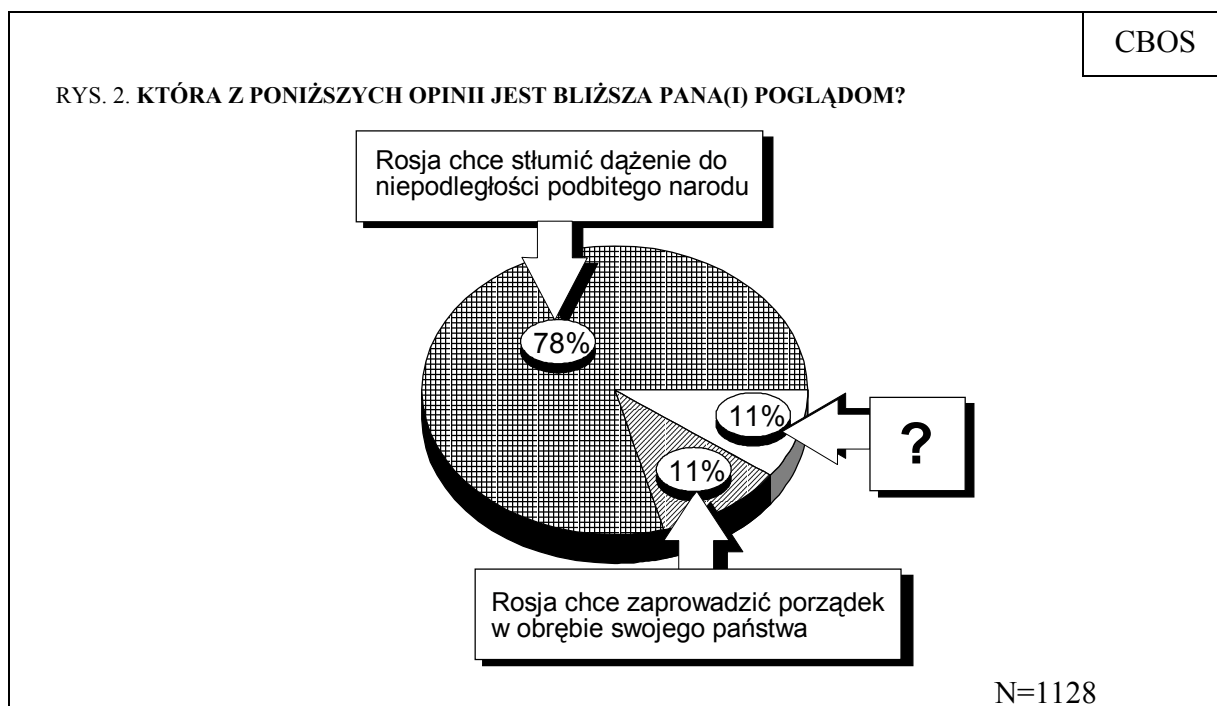
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (56), zrealizowane 6-9 stycznia '95 na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski (N=1230).

to najczęściej ludzie w wieku 35-44 lata, mieszkańcy miast najmniejszych oraz powyżej 100 tys. ludności, robotnicy wykwalifikowani, uczniowie i studenci, osoby kilka razy w roku uczestniczące w praktykach religijnych, a także deklarujące poglądy prawicowe.

Znikomy odsetek respondentów sympatyzuje ze stroną rosyjską. Jedna czwarta badanych natomiast deklaruje, że żadna ze stron nie wzbudza w nich sympatii. W tej grupie spotkaliśmy głównie osoby młode (do 34 lat), mieszkańców wsi, ludzi o poglądach centrowych, a z grup społeczno-zawodowych nieco częściej reprezentantów kadry kierowniczej i inteligencji.

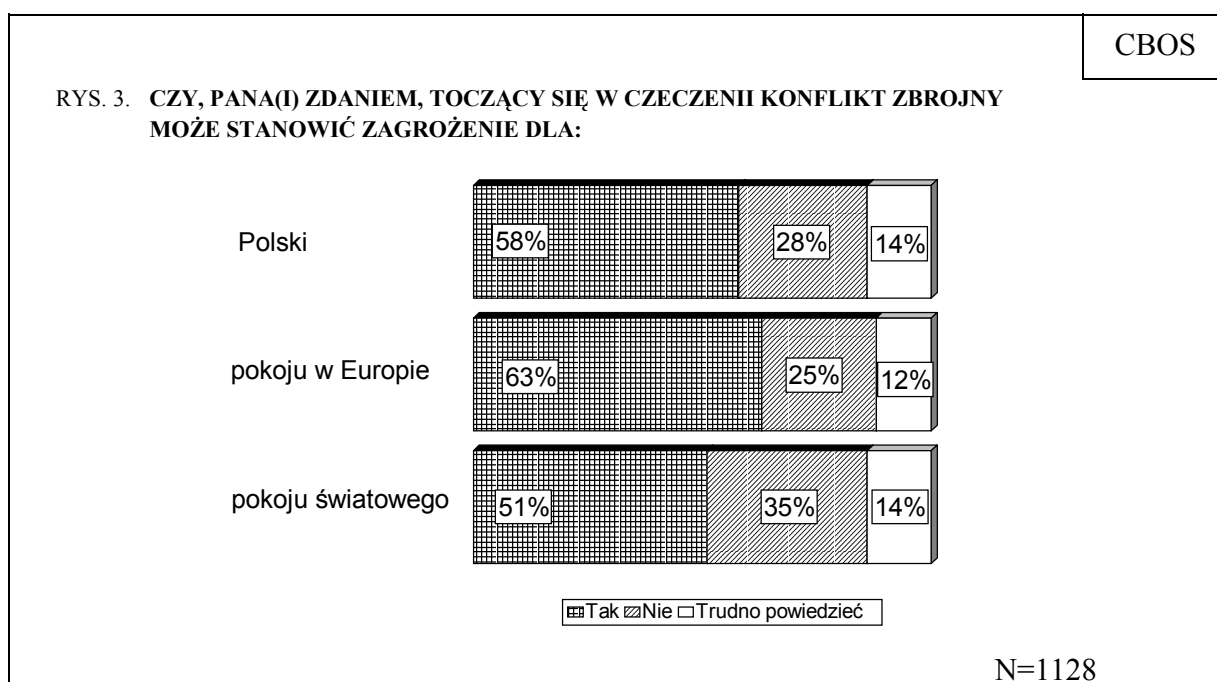
Wypowiadając się na temat motywów kierujących działaniami Rosji, respondenci najczęściej twierdzili, iż chce ona stłumić niepodległościowe dążenia podbitego narodu (rys. 2).

Przekonanie, że Rosja chce stłumić dążenie Czeczenii do niepodległości, wyrażali przede wszystkim ludzie w wieku 45-54 lata, mieszkańcy miast najmniejszych oraz powyżej 100 tys. ludności, badani z wykształceniem wyższym, pracownicy fizyczno-umysłowi, robotnicy niewykwalifikowani, uczniowie i studenci, ankietowani uzyskujący najwyższe dochody na członka rodziny (ponad 3 250 tys. zł), ludzie kilka razy w roku uczestniczący w życiu Kościoła oraz deklarujący poglądy prawicowe. Opinię tę wybrało 90% osób sympatyzujących z Czeczenami.

Co dziesiąty ankietowany uważa, że Rosja kieruje się jedynie chęcią zaprowadzenia porządku w obrębie swojego państwa, pośrednio przyjmując w ten sposób założenie, że jest to "wewnętrzna sprawa Rosji". Pogląd ten częściej niż inni wyrażali prywatni przedsiębiorcy, osoby pracujące w spółdzielczości, badani nie uczestniczący w praktykach religijnych oraz ludzie o poglądach lewicowych. Mimo że ponad połowa (53%) ankietowanych tak interpretujących postępowanie Moskwy nie odczuwa sympatii do żadnej ze stron uczestniczących w konflikcie, to jednak blisko jedna trzecia (32%) pozostałych sympatyzuje z Czeczenami.

Konflikt w Czeczenii uświadamia, jak złożony jest proces systemowych reform w państwach byłego ZSRR. Bez wątpienia może to rodzić zaniepokojenie losem demokratycznych przemian w Rosji. Przypomnijmy także, że jest to pierwsza po Afganistanie tak zdecydowana interwencja zbrojna wojsk rosyjskich. Ponad połowa ankietowanych traktuje te wydarzenia bardzo poważnie. Niemal dwie trzecie badanych uważa, że konflikt ten może stanowić zagrożenie dla pokoju w Europie, niewiele mniejsza grupa widzi w nim zagrożenie dla Polski, a połowa respondentów obawia się nawet o pokój światowy (rys. 3).

Przekonanie, że interwencja ta może stanowić zagrożenie - niezależnie od jego skali - wyrażają przede wszystkim osoby w wieku ponad 45 lat, mieszkańcy dużych miast, badani z wykształceniem podstawowym, intensywnie uczestniczący w praktykach religijnych oraz deklarujący poglądy prawicowe. Z kolei respondenci nie upatrujący w wydarzeniach na północnym Kaukazie zagrożeń dla pokoju światowego, europejskiego czy Polski, to generalnie ludzie młodzi (do 34 roku życia), często uczniowie i studenci, mieszkańcy miast średniej wielkości, osoby z wykształceniem wyższym, dobrze oceniające swoją sytuację materialną, respondenci nie uczestniczący w praktykach religijnych, wreszcie osoby deklarujące poglądy lewicowe.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Która ze stron konfliktu czeczeńskiego wzbudza więcej Pana(i) sympatii? (%)

	Rosja	Czeczenia	Żadna ze stron	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	67	26	6	1127
Płeć					
Mężczyźni	1	69	26	4	550
Kobiety	1	65	26	8	577
Wiek					
do 24 lat	2	65	32	2	122
25-34	1	60	31	8	189
35-44	1	73	22	4	278
45-54	0	67	27	6	162
55-64	2	65	24	9	185
65 lat i więcej	1	69	23	6	189
Miejsce zamieszkania					
Wieś	1	62	29	8	432
Miasto do 20 tys.	1	73	22	5	139
od 21 do 100 tys.	3	66	25	6	205
101-500 tys.	1	71	25	3	229
501 tys. i więcej mieszk.	0	75	21	3	122
Region					
Północny	2	67	26	6	121
Zachodni	1	73	21	4	135
Środkowozachodni	1	70	25	4	166
Środkowy	1	73	22	4	191
Wschodni	3	64	23	10	144
Południowo-wschodni	0	69	25	6	186
Południowo-zachodni	2	54	37	7	184
Wykształcenie					
Podstawowe	2	61	27	10	373
Zasadnicze zawodowe	1	69	25	5	284
Średnie	1	71	24	4	381
Wyższe	2	69	26	3	89
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	3	59	33	5	64
Prac. umysł. niż. szczebla	1	68	29	3	120
Pracownicy fiz. - umysł.	0	62	31	7	45
Robotnicy wykwalifikowani	1	74	21	5	117
Robotnicy niewykwalifik.	2	67	21	10	52
Rolnicy	1	61	29	9	80
Prywatni przedsiębiorcy	2	62	31	4	45
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	2	67	24	8	395
Uczniowie i studenci	0	80	20	0	35
Bezrobotni	1	69	25	5	110
Gospodynie domowe i inni	2	69	27	3	64
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	3	64	24	9	120
Sektor państwowy	1	71	26	2	155
Sektor prywatny	1	66	27	6	153
Spółdzielczość	0	71	29	0	24
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 1250 tys. zł	2	68	25	6	258
1250 tys. - 1999 tys.	0	69	22	8	219
2000 tys. - 2749 tys.	2	63	29	6	319
2750 tys. - 3249 tys.	0	70	25	5	114
3250 tys. i powyżej	2	69	26	3	194
Ocena własnych war. mater.					
Złe	2	68	24	7	426
Średnie	0	68	27	5	505
Dobre	3	64	28	5	194
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	2	68	18	12	60
Raz w tygodniu	1	64	29	6	669
Kilka razy w roku	2	74	19	5	287
W ogóle nie uczestniczy	4	66	29	1	110
Poglądy polityczne					
Lewica	2	64	27	7	211
Centrum	1	65	30	3	355
Prawica	1	79	18	2	266
Trudno powiedzieć	1	62	25	12	293

Tabela 2. Która z poniższych opinii o konflikcie czeczeńskim jest bliższa Pana(i) poglądom? 1 - Rosja chce zaprowadzić porządek w obrębie swojego państwa; 2 - Rosja chce stłumić dążenie do niepodległości podbitego narodu

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	11	78	11	1128
Płeć				
Mężczyźni	12	79	9	550
Kobiety	10	78	12	578
Wiek				
do 24 lat	14	75	11	122
25-34	12	81	7	189
35-44	11	81	8	278
45-54	7	84	9	162
55-64	12	75	14	185
65 lat i więcej	10	73	17	190
Miejsce zamieszkania				
Wieś	12	73	15	433
Miasto do 20 tys.	12	82	6	139
od 21 do 100 tys.	13	78	9	205
101-500 tys.	9	84	7	229
501 tys. i więcej mieszk.	8	85	7	122
Region				
Północny	13	81	6	121
Zachodni	10	82	8	136
Środkowozachodni	11	83	6	166
Środkowy	8	83	9	191
Wschodni	9	67	24	144
Południowo-wschodni	11	82	7	186
Południowo-zachodni	14	72	14	184
Wykształcenie				
Podstawowe	13	69	18	374
Zasadnicze zawodowe	8	83	9	284
Średnie	12	82	5	381
Wyższe	7	87	7	89
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	8	83	9	64
Prac.umysł.niż.szczebła	13	84	3	120
Pracownicy fiz.- umysł.	2	91	7	45
Robotnicy wykwalifikowani	11	83	6	117
Robotnicy niewykwalifik.	8	87	6	52
Rolnicy	14	68	19	80
Prywatni przedsiębiorcy	20	73	7	45
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	11	73	16	396
Uczniowie i studenci	14	86	0	35
Bezrobotni	10	81	9	110
Gospodynie domowe i inni	9	80	11	64
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	8	86	7	120
Sektor państwowy	10	85	5	155
Sektor prywatny	12	82	7	153
Spółdzielczość	21	75	4	24
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 1250 tys.zł	8	81	11	258
1250 tys. - 1999 tys.	9	81	11	219
2000 tys. - 2749 tys.	16	72	12	320
2750 tys. - 3249 tys.	11	79	10	114
3250 tys. i powyżej	9	86	5	194
Ocena własnych war. mater.				
Złe	11	77	12	427
Średnie	11	79	10	505
Dobre	11	80	8	194
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	8	79	13	61
Raz w tygodniu	10	78	12	669
Kilka razy w roku	11	82	8	287
W ogóle nie uczestniczy	20	75	5	110
Poglądy polityczne				
Lewica	15	73	12	211
Centrum	11	84	6	355
Prawica	9	88	3	266
Trudno powiedzieć	10	68	22	293

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, toczący się w Czeczenii konflikt zbrojny może stanowić zagrożenie dla Polski?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	28	14	1126
Płeć				
Mężczyźni	58	34	9	550
Kobiety	59	22	19	576
Wiek				
do 24 lat	52	37	11	122
25-34	45	38	17	188
35-44	60	28	12	278
45-54	64	24	12	162
55-64	65	21	14	185
65 lat i więcej	63	21	16	189
Miejsce zamieszkania				
Wieś	61	25	15	431
Miasto do 20 tys.	56	29	14	139
od 21 do 100 tys.	55	31	14	205
101-500 tys.	54	34	11	229
501 tys.i więcej mieszk.	66	19	15	122
Region				
Północny	59	30	12	121
Zachodni	51	36	13	134
Środkowozachodni	66	26	8	166
Środkowy	62	22	16	191
Wschodni	63	19	19	144
Południowo-wschodni	58	28	14	186
Południowo-zachodni	51	35	14	184
Wykształcenie				
Podstawowe	64	18	18	373
Zasadnicze zawodowe	56	34	10	284
Średnie	57	30	13	380
Wyższe	54	37	9	89
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier.,inteligencja	56	28	16	64
Prac.umysł.niż.szczębla	55	33	12	120
Pracownicy fiz.- umysł.	59	23	18	44
Robotnicy wykwalifikowani	62	30	8	117
Robotnicy niewykwalifik.	62	25	13	52
Rolnicy	53	25	23	80
Prywatni przedsiębiorcy	53	36	11	45
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	64	23	13	395
Uczniowie i studenci	40	43	17	35
Bezrobotni	48	34	18	110
Gospodynie domowe i inni	63	28	9	64
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	54	28	18	120
Sektor państwowy	59	30	12	155
Sektor prywatny	55	34	11	152
Spółdzielczość	54	33	13	24
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 1250 tys.zł	61	24	15	258
1250 tys. - 1999 tys.	58	26	16	218
2000 tys. - 2749 tys.	59	29	12	319
2750 tys. - 3249 tys.	58	28	14	114
3250 tys. i powyżej	55	34	11	194
Ocena własnych war. mater.				
Złe	59	25	16	426
Średnie	60	27	13	505
Dobre	53	37	10	193
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	64	14	22	59
Raz w tygodniu	61	26	14	669
Kilka razy w roku	56	29	14	287
W ogóle nie uczestniczy	48	44	8	110
Poglądy polityczne				
Lewica	52	39	9	211
Centrum	59	28	13	355
Prawica	67	24	9	266
Trudno powiedzieć	54	23	23	293

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, toczący się w Czeczenii konflikt zbrojny może stanowić zagrożenie dla pokoju w Europie? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	63	25	12	1126
Płeć				
Mężczyźni	61	31	8	550
Kobiety	65	20	15	576
Wiek				
do 24 lat	59	33	8	122
25-34	53	32	14	188
35-44	63	26	11	278
45-54	67	25	8	162
55-64	70	17	13	185
65 lat i więcej	65	20	15	189
Miejsce zamieszkania				
Wieś	64	23	13	431
Miasto do 20 tys.	65	22	14	139
od 21 do 100 tys.	61	29	10	205
101-500 tys.	58	31	11	229
501 tys. i więcej mieszk.	69	20	11	122
Region				
Północny	62	27	11	121
Zachodni	54	28	19	134
Środkowozachodni	69	25	7	166
Środkowy	66	21	13	191
Wschodni	70	19	11	144
Południowo-wschodni	63	27	10	186
Południowo-zachodni	57	30	14	184
Wykształcenie				
Podstawowe	66	17	17	373
Zasadnicze zawodowe	62	32	6	284
Średnie	63	25	12	380
Wyższe	53	39	8	89
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	33	14	64
Prac. umysł. niż. szczebla	61	28	12	120
Pracownicy fiz. - umysł.	70	18	11	44
Robotnicy wykwalifikowani	58	32	9	117
Robotnicy niewykwalifik.	63	25	12	52
Rolnicy	61	25	14	80
Prywatni przedsiębiorcy	62	31	7	45
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	68	19	13	395
Uczniowie i studenci	49	40	11	35
Bezrobotni	58	29	13	110
Gospodynie domowe i inni	69	23	8	64
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	54	28	18	120
Sektor państwowy	66	25	10	155
Sektor prywatny	56	35	9	152
Spółdzielczość	58	38	4	24
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 1250 tys. zł	64	24	12	258
1250 tys. - 1999 tys.	63	23	14	218
2000 tys. - 2749 tys.	62	28	11	319
2750 tys. - 3249 tys.	62	25	13	114
3250 tys. i powyżej	65	28	7	194
Ocena własnych war. mater.				
Złe	62	23	15	426
Średnie	65	24	11	505
Dobre	61	32	8	193
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	68	19	14	59
Raz w tygodniu	66	22	12	669
Kilka razy w roku	60	29	11	287
W ogóle nie uczestniczy	51	39	10	110
Poglądy polityczne				
Lewica	56	34	10	211
Centrum	64	26	10	355
Prawica	72	22	6	266
Trudno powiedzieć	59	21	20	293

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, toczący się w Czeczenii konflikt zbrojny może stanowić zagrożenie dla pokoju światowego? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	51	35	14	1126
Płeć				
Mężczyźni	51	38	11	550
Kobiety	50	32	18	576
Wiek				
do 24 lat	46	43	11	122
25-34	39	48	13	188
35-44	50	36	14	278
45-54	56	31	12	162
55-64	60	26	14	185
65 lat i więcej	54	28	19	189
Miejsce zamieszkania				
Wieś	53	32	15	431
Miasto do 20 tys.	48	34	18	139
od 21 do 100 tys.	48	37	15	205
101-500 tys.	45	43	12	229
501 tys. i więcej mieszk.	59	30	11	122
Region				
Północny	42	41	17	121
Zachodni	46	38	16	134
Środkowo-zachodni	52	39	8	166
Środkowy	55	28	17	191
Wschodni	58	26	16	144
Południowo-wschodni	54	35	11	186
Południowo-zachodni	45	39	16	184
Wykształcenie				
Podstawowe	57	24	20	373
Zasadnicze zawodowe	49	40	11	284
Średnie	48	38	14	380
Wyższe	45	49	6	89
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	45	44	11	64
Prac. umysł. niż. szczebla	45	38	18	120
Pracownicy fiz. - umysł.	59	27	14	44
Robotnicy wykwalifikowani	48	43	9	117
Robotnicy niewykwalifik.	46	38	15	52
Rolnicy	54	31	15	80
Prywatni przedsiębiorcy	47	44	9	45
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	57	27	16	395
Uczniowie i studenci	40	51	9	35
Bezrobotni	45	38	16	110
Gospodynie domowe i inni	45	41	14	64
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	43	41	16	120
Sektor państwowy	57	33	10	155
Sektor prywatny	43	43	13	152
Spółdzielczość	33	50	17	24
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 1250 tys. zł	53	32	15	258
1250 tys. - 1999 tys.	48	33	19	218
2000 tys. - 2749 tys.	51	37	12	319
2750 tys. - 3249 tys.	49	36	15	114
3250 tys. i powyżej	51	39	10	194
Ocena własnych war. mater.				
Złe	52	33	15	426
Średnie	53	34	13	505
Dobre	42	44	15	193
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	54	29	17	59
Raz w tygodniu	55	30	15	669
Kilka razy w roku	44	41	15	287
W ogóle nie uczestniczy	42	49	9	110
Poglądy polityczne				
Lewica	44	46	10	211
Centrum	52	37	12	355
Prawica	59	32	8	266
Trudno powiedzieć	47	27	26	293